

INDHOLDSFORTEGNELSE | Vore Kirkegårde

Hovednummer:

Kirkegårdsinspektør A. Falmer-Nielsen: Den grønne, demokratiske kirkegård s. 1
Kirkegårdsinspektør Holger Nielsen: Kapel-krematorium på Lyngby Parkkirkegård s. 6

Tillæget:

Redaktørskifte s. 1
Årsmøde. F. f. K. s. 1
25 års jubilæum s. 1
Haslev kirkegård s. 1
De anlægsgartneriske fags dag... s. 1
Fra danske dagblade..... s. 3
Fra blade og tidsskrifter s. 4
Vore kirkegårdes praktik og teknik s. 7

Nr. 1, 1968, bind 23

Tidsskrift udgivet af Foreningen for Kirkegårdskultur

Red.: Hortonom Axel Andersen, Taastrup.

Eksp.: Kgs.inspektør V. Rud Nielsen, Horsens.

Redaktørskifte. 718:05(489) Vore Kirkegårde

Havearkitekt m.d.h. Torben Michelsen, Sorø, afsluttede sin tid som redaktør af Vore Kirkegårde med nr. 12 af 22. bind. Bestyrelsen takker hjerteligt for det arbejde, Michelsen har gjort for vort blad.

Som redaktør for 23. bind er antaget hortonom Axel Andersen, Taastrup.

Årsmøde. 718:061.22(489) F. f. K.

„Foreningen for Kirkegårdskultur“ afholder sit ordinære årsmøde i Mogenstrup ved Næstved mandag den 10. og tirsdag den 11. juni 1968 med følgende program:

Mandag den 10. juni: *Mogenstrup Kro.*

Kl. 19,00: Forretningsudvalgsmøde.

Kl. 20,00: Bestyrelsesmøde.

Tirsdag den 11. juni:

Kl. 8,45: Morgensang i Mogenstrup kirke.

Kl. 9,30: Generalforsamling på Mogenstrup kro.

DAGSORDEN:

1. Valg af dirigent.
2. Aflæggelse af beretning.
3. Fremlæggelse af det reviderede regnskab.
4. Fremlæggelse af virksomhedsplan.
5. Fremlæggelse af budget.
6. Beretning fra redaktøren.
7. Valg af 5 bestyrelsesmedlemmer.
På valg er:
Kirkegårdsinspektør Hans Rønø, Roskilde.
Kirkekasserer, ekspeditionschef A. Skytt, Haderslev.
Landsbygraver Knud Norlyk, Thyregod.
Læge Erik Haugård, Roskilde.
Overlærer, frøken Dagmar Carlsen-Skiødt, Odense.
8. Valg af 2 revisorer og 1 revisorsuppleant.
9. Fastsættelse af stedet for næste årsmøde.
10. Eventuelt.

Kl. 12,15: Frokost på Mogenstrup Kro.

Kl. 14,00: Stud. mag. Karsten Biering, Dansk Folkemindesamling: Dansk kirkegårdsskikke og traditioner.

(Foredraget er baseret på en foreløbig undersøgelse af de, af Dansk Folkemindesamling udsendte spørgeskemaer).

Kl. ca. 15,15: Kaffe.

Efter kaffebord besøg på Næstved kirkegårde kl. ca. 16,00 til ca. 18,00 under ledelse af kirkegårdsinspektør Mogens Stahlschmidt.

P. Götke-Hansen / M. Falmer-Nielsen

25 års jubilæum. 718.007(489)

Den 1. april har kirkegårdsinspektør Aage Fich været ansat på Hellerup kirkegård i 25 år, i betydelsen var titlen graver, men blev senere inspektør. Aage Fich er en flittig skribent, der ofte har skrevet i „Vore Kirkegårde“. „Vore Kirkegårde“ ønsker derfor et forsinket „Til lykke“.

Haslev kirkegård. 718.007(489)

Kirkegårdsgartner H. W. Rasmussen er den 1. januar 1968 fratrådt på grund af alder. Ansat som honorarlønnet kirkegårdsinspektør er hortonom Otto Vilh. Borup fra samme dato.

»De anlægsgartneriske Fags Dag«. 718:712

For 12. gang havde Fællesrådet for Havekultur og landskabspleje indbudt til „De anlægsgartneriske Fags Dag“ den 4. marts 1968. Kirkegårdsinspektør Hans Rønø, der fra 1. april er fratrådt som formand for Fællesrådet, bød velkommen for sidste gang. Fire talere var indbudt til at medvirke: Professor, havearkitekt Georg Boye, hvis foredrags-emne var „Uddannelsesspørgsmålet“; lektor, havearkitekt Jørn Palle Schmidt om „Plantningers betydning i de nye bydannelser“; kirkegårdsinspektør Aage Fich: „Planter og miljø“; og til slut lektor, havearkitekt Sven Hansen med lysbilledforedrag: „Landskaber og anlæg i alle de riger og lande“.

Professor Boye gennemgik – for at finde fagets aner – de epoker i 15-, 16-, 17-hundredtallet, hvor man kan tillade sig at bruge ordet havekunst med stort H. Italiens renæssancehave skabt af Bramante

i 1500-tallet, LeNotres franske havekunst i 1600-tallet og den landskabelige have i England af Brown i 1700-tallet. Allerede dengang var der en skarp adskillelse mellem det producerende gartneri med konsum for øje og det havekunstneriske, og dog har vi spøgelset i den flittige gartner. Havearkitekt er enhver kunstner, der udfolder sig i det anlægsgartneriske område, men han må have en solid grund af teknisk viden for at kunne klare problemer, han tilkaldes til at løse. En grundig havearkitektuddannelse har kun virket i 5 år, og de 2 retninger, der har eksisteret, er først nu forbundet i toppen. De to former: Kunstakademiets, der er en gren, et speciale af arkitektstudiet, og Landbohøjskolen, som en gren af havebrugsvidenskabelig uddannelse. Dog er ingen uddannelse i orden, dersom der ikke findes en højere, og det findes også ved begge uddannelsessteder, nemlig Landbohøjskolen, licentiatstudium og Kunstakademiets hospitantordning. Til slut skal nævnes, at havearkitektstanden har skiftet navn til landskabsarkitekt.

Lektor Schmidt gik ud fra påstanden: Mennesket har brug for at se sig forbundet med liv og bevægelse, man har dog ikke metoder til at måle sig til et bevis for den. Bydele, hvor arealet er hårdt udnyttet bygningsmæssigt, påvirker mennesket, som føler sig knuget og trykket, og folk, der klumper sig sammen bliver ofte forrædede. Ved planlægning må levende ting, planter og vand indføres, det er især nødvendigt i de bydele, der bygges af præfabrikerede systemer. Træer, buske og hække, der plantes, må være store, for straks at skabe det tilsigtede klima, og fordi de små „vanskabninger“ af planter ikke maner til beskyttelse, men bliver trådt under fode. En større omhu for at frede eksisterende beplantninger før og under en bebyggelse er også en vej at gå. Fagfolkets kærlighed til det, de planter, bør også blive større.

I tilknytning til foredraget udtalte professor A. Pedersen, at man skal ikke være så bange for at rydde og plante nyt igen, når det er hurtigtvoksende ting, man planter. Vicestadsgartner Helge Degnbol havde en slags bekræftelse på lektor Schmidts påstand om menneskets behov for liv og bevægelse i sygdomsstatistik fra Københavns bydel, Nørrebro, hvor børnedødeligheden er 3 gange så stor som i den øvrige by og lungebetændelse 4 gange så hyppig. Havearkitekt E. Kiær beklagede, at så få af de, der beskæftiger sig med beplantning, er medlem af Dendrologisk Selskab.

Kirkegårdsinspektør Aage Fich forbløffede tilhørerne med nogle utraditionelle sammensætninger: En rød glasskål med kartofler, en urtepotte med frugt, så blev der byttet beholdere, frugten i skålen, kartoflerne i potten. Hvar var der galt, det at vi kræver samme kvalitet af indhold og emballagen. Vi bryder os jo heller ikke om barbersprit i blikdunke, og skænker ikke rødvin i lerkrukker (begge dele blev vist fra talerstolen). *Vi kræver harmoni.* Harmoni er et visuelt forhold. Det harmoniske ændrer sig fra tid til tid. Harmoni i om-

givelserne vil sige, at vi finder det rigtigt. I planternes verden er vi blevet påtvunget meget i form af *nyheder*, som er miljøfremmede. Planters farver gennemløber vækstsæsonen igennem en udvikling fra forår til efterår, som vi finder rigtig. Hvad vækstform angår finder vi aldrig kegleformede gran i naturen eller røde acer, ej heller kegleformede, blå cypresser. Men i en blandet bestand stødes vi ikke af en ganske regelmæssig søjleform, blot der er alle overgangsformer. Men i vore haver og på kirkegården snobber vi for det, der er *nyt*, derfor findes der så meget *bras* i plantehandelen. Vi må have et andet sigte, især på kirkegården. Hvilke rædsler skal vi da undgå:

- ÷ Alle cypresser, der vokser højere end 1,00 m.
- ÷ Næsten alle thuja, fordi den snavset-grønne farve gør dem hæslige, selvom væksten kan være ganske pæn på ubeskårne, fritvoksende arter.
- ÷ Alle rødbladete arter: Acer, Berberis, Fagus, Prunus m. fl.
- ÷ Alle gulbladete: Chamaecyparis, Ulmus m. fl.
- ÷ Alle blågran, Picea pungens kosteriana glauca.
- ÷ Alle arter med kunstig form, Juniperus hibernica, Picea albertiana conica, Taxus baccata hibernica, Thuja occidentalis fastigiata.
- ÷ Endvidere røde asfaltgange, hvide fliser og ærtesten.

Lave ting fra 60–80 cm er forholdsvis uskadelige. Hvad kan så anbefales:

- + Buxus, alle grønne (ikke brogede).
- + Cedrus atlantica glauca i milde egne, hvis man absolut skal have blå.
- + Juniperus i fritvoksende former.
- + Ilex (dog ikke de brogede).
- + Prunus laurocerasus.
- + Pinus.
- + Taxus i fritvoksende former og arter.
- + Tsuga diversifolia og canadensis.
- + Mange løvfældende buske med smuk grenbygning, nogle med delvis overvinterende blade, f. eks. Cotoneaster og Viburnum.

Konklusion:

Man bør ikke snobbe for miljøfremmede planter.

Man bør altid have for øje, at plantninger på kirkegårde er i nøje overensstemmelse med den omgivende natur.

Miljøet skal have 1. prioritet ved plantevalg.

Miljøet skabes af mange ting, men vi skal være med til at skabe det ved at tale med publikum. Vort mål skal være at udvikle *et dansk miljø*. Foredraget sluttede med lysbilleder.

Lektor Sven Hansens lysbilledforedrag førte os gennem landskaber i U.S.A., Japan, Hongkong, Indien, Iran, Israel, Ægypten for at slutte i Lenigrad i Rusland.

Fra danske dagblade

Foreningen for Kirkegårdskultur. 718:061.22(489)
15/2 68. Kristeligt Dagbl. og Vestkysten, Esbjerg.
Foreningen har fået tildelt 1500 kr. af Landbrugs-
lotteriets overskud.

„Vore Kirkegårde“. 718:05(489)
8/2. Sjællands T., Sorø. Akademigartnerens blad
også til Norge, skal være medlemsblad for Lands-
laget for Kirkegårdskultur. Det er nok en lidt for-
hastet meddelelse!

Ballerup. 718(489.11)
3/3. Politiken. Det nye krematorium projekteret af
arkitekterne Georg Nielsen og Willy Hasselager
kritiseres for grov og ufølsom stilblanding.

Roskilde. 718(489.11)
30/1. Politiken. Fire unge mennesker fra 22–25 år
risikerer fængsel for gravskænderi på Gråbrødre
kirkegård. De kravlede over den låste kirkegårds-
låge og væltede bl. a. 11 gravsten og kastede rundt
med kranser.

Taastrup Nykirke. 718(489.11)
5/3. Vest Avisen. Høje Taastrup kommunalbesty-
relse kunne ikke godkende en 40 % stigning i
T. N.s budget, som for en del skyldes henlæggelser
til et nyt kirkegårdsområde.

Farum. 718(489.12)
19/1. Nord-Aktuelt. Kommunalbestyrelsens 2. be-
handling af udvidelsesforslaget til Farum kgd.
måtte udsættes, da kommunalbestyrelsen ved sit
møde i december bad menighedsrådet udarbejde et
alternativt forslag, og dette ikke var fremkommet.
(Se V. K. 22(1965–68)12:95,96).

Helsingø. 718(489.12)
30/1. Frederiksborg Amts A. I forbindelse med ud-
stykningsplan af præstegårdsjorden vil et areal blive
udlagt til udvidelse af kirkegården. Man vil også
anlægge parkeringsplads. Amtet har godkendt dette
forslag.

Tjæreby. 718(489.12)
3/1, 8/1, 17/1. Kristeligt Dagbl. Et af arkitekt Jens
Lundqvist, Hillerød, udarbejdet forslag med et
overslag på 207.000 kr. er indsendt til kirkemini-
steriet. Et areal af kirkegården er afstået til offentlig
parkeringsplads. Havearkitekt Brejnholt Niel-
sen, Sorø, skal udarbejde nye protokoller og arbej-
de med regulering.

Vinderød. 718(489.12)
9/2 Nord-Aktuelt, 12/2 Frederiksborg Amts A.
Da man i løbet af få år ikke har mere plads, er der
nedsat et udvalg, der skal forhandle om eventuelt
køb af jord stødende umiddelbart op til kirkegår-
den.

Gørlev. 718(489.13)
4/3. Sjællands T., Sorø. Det for 6 år siden erhver-
vede areal på 2.000 m² skal nu lægges sammen
med kirkegården. En ny mur skal opføres.

Korsør. 718(489.14)
5/3. Sjællands T., Sorø. Efter at Halskov kirkesogn
er udskilt, er nye vedtægter udformet for Korsør
kgd. Enhver beboer i Korsør og Halskov kirkesogn
har ret til at blive begravet på Korsør kgd.; men
da kgd. „tilhører“ Sct. Pouls kirke, skal dettes me-
nighedsråd have formandsposten i det 6 mand
store kirkegårdsudvalg.

Sorø. 718(489.14)
2/2. Sjællands T., Sorø. Til foråret bliver der åb-
net for begravelser på det store midterfelt på den
gamle kgd. Det er tanken at blande kistebegravel-
ser og urnenedsættelser, således at kistebegravel-
serne bliver anonyme, mens der må anbringes en
nedfældet tavle i græstæppet på urnegravene. (Se
V. K. 22(1965–68)8:69–74).

Gerskov. 718(489.21)
23/12 67 Kristeligt Dagbl. Med forventet godken-
delse har menighedsrådet købt et 600 m² stort
areal til parkeringsplads.

Norup. 718(489.21)
28/12 67 Kristeligt Dagbl. En parkeringsplads til
25 biler skal anlægges, omkostning 14.000 kr.

Middelfart. 718(489.21)
18/1. Kristeligt Dagbl. Parkeringspladsen ved Søn-
dre kgd. ønskes udvidet.

Frørup. 718(489.22)
31/1 Fyens Stiftst. og 1/2 Fyns T. Den regulering,
der for et par år siden blev påbegyndt i et hjørne,
skal fortsættes, men udføres over 25 år.

Ringe. 718(489.22)
29/1 Svendborg A. Kgd. skal udvides, en legeplads
til børnehaven må flyttes.

Svendborg. 718(489.22)
13/12 67 Kristeligt Dagbl. Det overvejes at opføre
en klokkestabel ved urnehallen. Herfra skal klok-
keringningen foregå ved begravelser.

Våbensted. 718(489.31)
20/2 Lolland-Falsters Venstrebl. I løbet af et par
år skal kgd.en udvides med et areal af præste-
gårdsjorden. Tegningen er godkendt. Arkitekt
Dyck Madsen, Vordingborg.

Stubbekøbing. 718(489.32)
23/1 Ny Dag, Nykøbing F. Kirkemini-
steriet har nu meddelt godkendelse af udvidelsesplanerne for
kgd.en, og arbejdet kommer nu igang. Arbejdet er
kalkuleret til ca. 70.000 kr. Planen er udarbejdet
af kirkegårdsinspektør Birksø, Nykøbing F., der
også skal forestå beplantningsarbejdet. Stiftsøvrig-
heden har givet tilsagn om lån til halvdelen af ud-
gifterne, resten trækkes af formuen.

Ry. 718(489.47)
9/2 Skanderborg Amts A. og Silkeborg A. Ry kgd.
kan nu udvides med 8000 m², efter at Ry sogne-
råd med fredningsnævnets godkendelse har over-
ladt menighedsrådet arealet vederlagsfrit.

Kolding. 718(489.48)
27/1 Kolding Folkebl. Den udvidelse af seminariet, der ville kræve halvdelen af de 12 ha, der var afsat til den nye kgd., søger byplanlæggerne nu at reducere ved at forlægge den ene af fodboldbanerne, men man kommer så til at mangle parkeringspladser ved skolen. Dette forsøg vil betyde, at kgd.s kapel kan opføres som planlagt.

24/2 Kolding Folkebl. Enden på seminariets udbygningsplan bliver måske, at Nørre kgd. bliver placeret et andet sted. Dette forhold skal byplanlæggerne nu undersøge, før det forelægges de forhandlede parter.

29/2 Kolding Folkebl. Flytning af Nr. kgd. bliver måske udgangen af sagen. En udbygning af forstædernes kgd.e med baggrund i den forestående kommunesammenlægning er foreslået af byplanteknikerne.

Øksbøl tyske. 718(489.49) (43)
14/2 Berlingske T. Aften og Frederiksborg Amts A. Ved den tyske kgd., hvortil en del af de exhumerede fra Jylland er flyttet, havde „Deutsche Kriegsgräberfürsorge“ planlagt en monumentliggende bygning. Nu har Al sogneråd fået svar på sin protest herimod. Der vil kun blive opført en mindre bygning, der bl. a. skal rumme kartotek.

Gram. 718(489.61)
1/2 Dannevirke, Haderslev. Gram menighedsråd har nu fået tinglyst de mageskifter, der muliggjorde udvidelsen af kgd.en for 4-5 år siden.

Tyrstrup. 718(489.61)
29/1 Kolding Folkebl. Den vedtagne kgd.sudvidelse på 400 gravpladser er nu indledt. Det medfører flytning af stendiget. Der arbejdes efter en gammel tegning af afdøde arkitekt Tolder, København.

Højer. 718(489.62)
11/12 67 Kristeligt Dagbl. Den gamle kgd. skal reguleres, omkostninger 10-12.000 kr. Der skal sættes stakit mod nord og vest og rejses en mur mod øst.

Dybbøl. 718(489.64)
21/12 67 Kristeligt Dagbl. 25.000 kr. er afsat på budget 1968-69 til et nyt kapel, men dets beliggenhed er endnu ikke afgjort.

Fra blade og tidsskrifter

Lyngbys nye statussymbol.

718:726.83:718(489.11 Lyngby)

I Kirke og Hjem, menighedsblad for Christians sogn, Kgs. Lyngby nr. 5 1967 skriver pastor Anders Studsgård om kapel og krematorium på Lyngby Parkkirkegård under overskriftens titel:

Kirkebladet holder sig i almindelighed inden for sit traditionsmæssigt snævre område. I det følgende skal dog gøres en undtagelse, for at det ikke skal blive alt for fast en regel, at vi i kirken kun interesserer os for de himmelske ting, mens andre

tager sig af de jordiske. Anledningen er det nye krematorium og kapelanlæg på Lyngby Parkkirkegård, som blev taget i brug i juni. Siden har offentligheden kunnet tage bygningsværket i øjesyn ved flere lejligheder.

Mest koncertsal

Nu er der gået nogle måneder. Mange har ladet opstige lovsange for dette pragtbyggeri både i hovedstadsaviserne og i den lokale presse. Lovsangene er mundet ud i omkvædet: „Priset være Lyngby for sit nye musikcenter!“ Som musikglad menneske vil jeg gerne tilslutte mig glæden over musikcentret, omend jeg beklager den alt for store lyddæmpning i de to kapelrum. Et rum skal nemlig have en vis efterklangstid for at kunne bære musikken. Jeg håber iøvrigt, at de ansvarlige aldrig mere vil arrangere den juleleg fra den første koncert at lade et FDF-orkester + hele tre af vore fremragende orgelspillere på hvert sit instrument koncertere *samtidig*, mens publikum defilerede forbi. At lade en radio give baggrundsstøj er ét, men her var det at gøre grin med alvorligt arbejdende musikere.

Først ros

Altså lov og pris med visse forbehold! Men mærkværdigvis er der mig bekendt ingen, som har prøvet på at vurdere komplekset ud fra, hvad det er beregnet til i første række, nemlig krematorium og kapelanlæg, altså et sted at holde bisættelser af vore afdøde medmennesker før deres brænding. Det kan jo skyldes en forståelig ulyst til at beskæftige sig med livets afslutning her på jord. Men lad mig så vove en vurdering her.

Teknisk er det alt sammen, så vidt jeg kan se, i skønneste orden. Der mangler intet (det skulle da være en bøjle i præsteværelset til præstens frakke). Der er nedkølingsrum til henstillede lig, en kæmpeovn med alle finesser, gode og praktiske lokaler til ekspedition og alle dem, som på en eller anden måde medvirker. Det er super-super effektivt!

Dernæst ris

Nu ikke mere ros! For når vi skal se på brugen af al den herlighed, så har jeg ikke meget at rose. Jeg har en lumsk mistanke om, at arkitekter og kommunalbestyrelse har lavet dette uden at spørge dem til råds, som vel har en del erfaring på dette område fra deres medvirken indtil flere gange hver uge, nemlig os præster. Vi kunne sikkert have givet arkitekterne mange gode tips.

Lad os tage småtingene først: Hvor er præstens plads under en bisættelseshøjtidelighed? Efter nogen søgen finder vor præstemand en stol, som står lidt for sig selv. Det går an under salmesangen. Men så skal der læses og tales. Følget sidder i to grupper på hver sin side af kisten. Præsten vil gerne se på de mennesker, han taler til; men så er han nødt til at vende ryggen til den ene gruppe, og det er både uheldigt og uhøfligt. Dette med følget i to grupper over for hinanden virker også af en anden

grund meget lidt gennemtænkt, og det er desuden ret hensynsløst mod de nærmeste pårørende, for de sidder måske opløst af sorg og i hvert fald til beskuelse for alle de andre på den anden side. Det kan være pinligt for begge parter. Og så er det, at præsten desuden må balancere med flere ting i hænderne, end godt er: salmebog, ritualbog, notater til tale o.s.v. En eller anden transportabel læsepult med en lille hylde var det vel mulig at stille op. Disse anker gælder den lille sal. Den store sal med plads til over 300 mennesker vil højst blive brugt et par gange om året til bisættelse og vil derfor snarere være at betragte som koncertsal. I den store sal sidder organisten gemt af vejen på et pulpitur bagest i salen, som det er tilfældet i de fleste kirker. Men i den lille sal sidder han i rampe-lyset med ryggen vendt mod præst og følge, og så kan „publikum“ betragte hans pedalspil som en bedre ballet. Måske kunne en forlængelse af jalousivæggen fra sangernes plads hjælpe noget.

Er folk fra Lyngby ateister?

Hvad jeg har nævnt af mangler og fejl, kan med lidt god vilje og eftertanke afhjælpes. Meget værre er den totale mangel på ægte kristen holdning over for den menneskelige død. Der er intet, som på symbolsk vis kan lede de sørgendes tanker hen på Ham, der sagde: „Jeg er opstandelsen og livet; den, som tror på mig skal leve, om han end dør“. I den lille sal er der ikke så meget som et lille bitte kors til at røbe, at her foregår en kristen bisættelse. I den store sal kan man højt oppe på den ene endevæg ane et kors, som imidlertid falder så meget sammen med omgivelserne, at det nærmest virker som et fikserbillede. Hvorfor må de kristnes opstandelsestro ikke udtrykkes klart? Det er vel ikke sådan, at hensynet til en lille håndfuld ateister tæller mere end hensynet til de kristustroende? Så længe næsten alle er medlemmer af kirken, enten folkekirken eller et andet kirkesamfund, og dermed regner sig selv for kristne, er et ateistisk udformet kapelrum en uhyrlighed.

Kirkeklokkens genfærd

Som et sidste punkt i min kritik vil jeg nævne et lille svindelnummer. Det er kapelklokken, som ikke har ret meget med kirkeklokker at gøre. Den er nemlig en grammofonplade med optagelse af Fårevejle kirkes klokke. Lyden går gennem et forstærkeranlæg ud gennem højttalere. Denne fupklokke vil de fleste nok ikke tænke nærmere over. Men prøv næste gang, De kommer derud, at lægge mærke til det lille „blup“, som lyder i højttalerne, når kapelbetjenten løfter grammofonarmen midt i et klokkeslag. Jeg vil af denne grund fraråde valget af den meget yndede „Kirkeklokke; mellem ædle malme“ og især p. g. a. det sidste vers, hvor vi synger: „Kirkeklokke; når til sidst du lyder for mit støv . . .“. Det er lige så forlorent som plasticblomster. Hvad bliver det næste? Båndafspilning i hi-fi af salmesang og præstetale inde i kapellet? Hvad der måske var en nødvendighed ved Sorgenfri ka-

pel, behøves ikke i et byggeri til 4 millioner kroner. Her er teknikken gået for vidt. Fårevejles kirkeklokke går igen. Den genganger kunne være sparet.

Såvidt pastor Studsgård, der slutter sin artikel med at opfordre til at bruge sognekirken til begravelse og bisættelse, denne kritik kan sikkert overføres til andre anlæg udover landet.

Arkitektkonkurrence om ny kirkegård i Linköping.

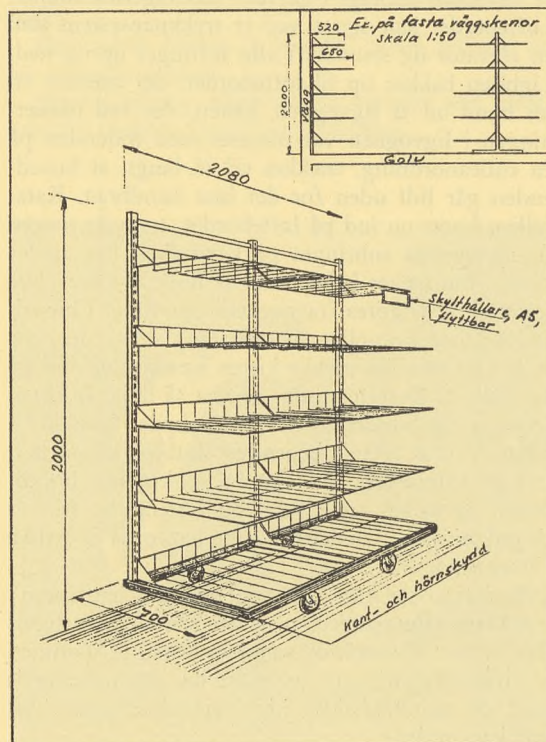
718(486.1 Linköping)

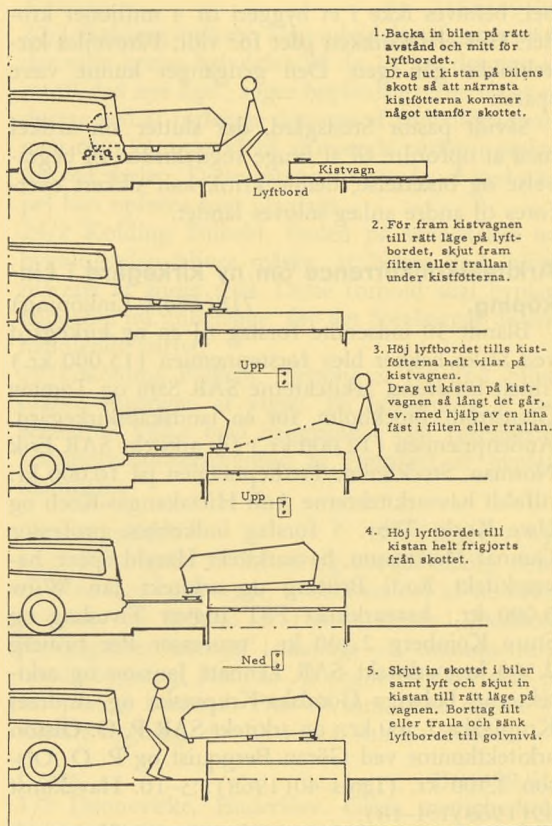
Blandt 30 indsendte forslag til en ny kirkegård ved Slaka bakker blev førstepræmien (15.000 kr.) tildelt brødrene, arkitekterne SAR Sam og Tommy Granström, Stockholm, for en landskabskirkegård. Andenpræmien (12.000 kr.) fik arkitekt SAR Erik Norman, Stockholm. Trediepræmien på 10.000 kr. tilfaldt havearkitekterne Auli Hietakangas-Koch og Uwe Koch, Täby. 5 forslag indkøbtes: professor Gunnar Martinsson, havearkitekt Harald Speer, havearkitekt Rudi Britting og arkitekt Jan Wiiw 3.000 kr.; havearkitekt FST Ingvar Tiveskog og Sture Koinberg 2.500 kr.; professor Per Friberg 2.500 kr.; arkitekt SAR Lennart Jansson og arkitekterne Jadwiga Goralska-Krupinska og Andrzej Krupinska 2.500 kr.; og arkitekt SAR P. O. Olsson arkitektkontor ved Göran Bergquist og P. O. Olsson 2.500 kr. (Ignis 40(1968)1:3-10. Havekunst 49(1968)1:4-18).

Nye SEF-typer kiste- og kransevogne.

718:629.111.314

Megen tid medgår til vagttjeneste i kapeller for at modtage kister, idet der kræves mindst to mand

til at flytte en kiste fra ligvogn til katafalk. Svenska Eldbegängelseföreningens Tekniska Delegation har udarbejdet ny konstruktion af kistevogne, det vi kalder katafalker. Konstruktionen bygger på et løftebord anbragt i gulvet i modtagelsesrummet. Løftebordet kan styres ved et trykknapsystem som en elevator og standses i alle stillinger op og ned. Ligbilen bakker op til løftebordet, der trækkes en løs bund ud af ligvognen, kisten, der ved indsætningen i ligvognen var placeret med fodenden på en rulleanordning, trækkes ud så langt, at hovedenden går lidt uden for det løse bundbræt. Katafalken køres nu ind på løftebordet, en rulle magen til ligvognens anbringes på katafalken lige under kisten. Nu hæves løftebordet så højt, at kisten løftes med og frigøres fra vognens bundbræt i hovedenden, med line eller en trækstang i hovedendens rulle kan man nu trække kisten næsten helt ind på katafalken. Derefter løftes bordet så højt, at kisten frigøres fra bundbrædtet. Dette skydes igen ind i bilen. Ved at løfte i benenden skubbes kisten helt ind på katafalken. Til slut løftes kisten i hovedenden og rullen tages bort, og løftebordet sænkes til gulvniveau. I stedet for rulle kan også et stykke filt anvendes.

Som man ser kan 1 mand (ligvognschaufføren) ene klare afleveringen, men det kræver naturligvis den indsats af mekanik, som elevatoren er. Foruden at virke arbejdskraftbesparende har det naturligvis også en sundhedsside, idet rygbeskadigelser ved løft kan undgås.

Den anden nyskabelse er en 2 m høj reolvogn med indstillelige trådhylder til blomster og krans. Vognene er forsynet med en skiltebude og betjening kan se, at det er til den rigtige højtidelighed. Vognen kan så køres til kapel med alle blomster i een arbejdsgang. Vognens konstruktionslementer er de bekendte reolprofiler, som har fundet så stor anvendelse i industrien. (Ignis 40(1968)1:10-12).

Gravmæler af metal. 718:726.825.1/4:739.4

Mange muligheder for anvendelse af metaller til kors, plader og monumenter anvises såvel som behandling og pasning af disse, alt for at opnå en opløsning af den massive stenanvendelse. (Friedhof und Denkmal 12(1967)6:3-12).

Gravmæle og teknik. 718:726.825.1/4:679.8

På et tredages møde (11.-14. dec. 1967) i Arnoldshain/Taunus på det Evangeliske akademi, var overskriften diskussionsemne og blev ved indledningsforedrag delt op i synspunkter. Indledningsvis sonderede prof. Gustav Albert de to begreber: Gravmælet som det åndelige udtryk for menneske og tid, mens teknikken er det tids- og energibesparende, tjenende element. Selv om det er et økonomisk aspekt må advares mod at lægge for meget i rentabilitet. Den skabende stenhugger må ikke løse sig så meget fra sine tillærte traditioner, at han overtager mellemhandel og dermed indskrænker sig til at færdiggøre halvfabrikata.

Stenindustriens opgave må være at fremstille en række grundformer, der kan danne udgangsmateriale for en uendelig række af variationer (vises i en planche). Stenindustrien er klar over, at seriefremstillingen vil forøge monotonien, mens håndværkeren siger, at en god uddannelse stadig betaler sig, så han kan lægge mere i udformningen af form, skrift, symboler og relief og derved skille sig ud fra industriproduktet. (Friedhof und Denkmal 13(1968)1:2-15. Steinmetz und Steinbildhauer 84(1968)1:7f.f. 2:49f.f.)

Gravmæler på vandrestilling. 718:726.825.1/4

I forbindelse med et kursus for inspektører af gravmæler, der afholdtes i Västerås i Sverige den 26.-27. oktober (1967), var der arrangeret en udstilling af gravmæler. Det er tanken, at denne udstilling skal vises forskellige steder i Sverige. (Sten 29(1967)4:24).

AFD besøger København. 718:061.22(43)AFD

Vor tyske broderforening, Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal, vil i forbindelse med deres årsmøde den 14. juni foretage en rejse med København som mål; det er planlagt at besøge Vestre kirkegård, Mariebjerg, Lyngby og Ryvangen. (Friedhof und Denkmal 13(1968)1:18).

Krematorium indviet i Åbo.

718.726.83:718(480 Åbo)

I Åbo, Finland, har man bygget krematorium. Man håber herved at kunne strække jordbehovet noget. Ligbrændingsprocenten er dog lav endnu. Krematoriet er opført efter tegning af arkitekt SAFA Peka Pitkäen, som vandt førstepræmie ved den arkitektkonkurrence med 28 deltagere, som indledte planens udførelse. Der er 3 kapelsale med henholdsvis 160, 55 og 20 siddepladser. Der er installeret een ovn. Krematoriet er opført på et 26,6 ha stort areal, som byen har overladt syd for hovedkirkegården. (Ignis 37(1967)11:176-80).

Svenske kirkegårdsledere på rejse til Tyskland.

718(43)

Med kirkegårdschef Ragnar Ekstedt, Växjö, som rejseleder foretog medlemmer af foreningen Sveriges Kyrkogårdsförståndare studierejse til Tyskland i september 1967. Rejsemålet gjaldt kirkegårdene i Hannover (Engesohde og Seelhorst), Skovkirkegården i Lüneburg, den evangeliske menigheds kirkegård i Heiligenhaus, samt i Düsseldorf Nord og Gerresheimer kirkegårde. Rejsen sluttede med et møde med landsgruppen for Nordrhein-Westfalen af Verband der Friedhofsverwalter Deutschlands e. V. Et genvisit af denne organisation til Sverige er planlagt til sommer 1968. (Ignis 39(1967)11:181-85, 12:206-07. Deutsche Friedhofskultur 57 (1967)12:187-91).

En begravelse koster fra 7.000 til 16.000 kr.

393.1

Det viser det svenske livsforsikringsselskab Framtiden i tidsskriftet LIV, men Svenska Eldbegrängelseforeningen siger det er misvisende. (Ignis 39(1967)12:199).

Mindegrav for udlændinge i Ladelund.

718(43 Ladelund)

For 244 udlændinge, især hollændere og italienerne, der døde i arbejdslejren i nærheden, har diplomgartner Ricckert med 32 unggartnere fra Holland og Østrig i deres ferie anlagt en mindegrav. (Deutsche Friedhofskultur 57(1967)12:199).

Jellingestenene. De store forbilleder.

718(489.48 Jellinge)

Med Jellingestenene som eksempel skrives om dyreornamentikken i Skandinavien. (Steinmetz und Steinbildhauer 83(1967)12:436-37).

Krematorium på Norra begravningsplatsen, Visby.

718:726.83:718(486.92 Visby)

Gotlands første krematorium er blevet indviet efter 32 års forarbejde. Arkitekt Arne Philip har forestået byggearbejdet, flere gotlandske kunstnere har medvirket. (Ignis 39(1967)12:201-05).

Vore Kirkegårdes praktik og teknik

En ny maskine på det danske marked.

631.352.7/.8

En græsslåmaskine arbejdende efter det af landmænd velkendte slaglesystem, som bruges i grønt-høstere, er introduceret.

Det drejer sig om *Brott 27 plejl-slåmaskine*, og den importeres af firmaet A. Hansen Amagerfrø.

Den er konstrueret til klipning af græs og kan også klippe selv langt græs, men dens bedste egenskaber er nok, at den suger op og aflægger det opsugede enten i en pose eller i en efterhængt vogn. Foruden at klippe græs kan den også suge det op, der ligger på plænen, således så vi den sidste efterår i brug som løvopsamler, og det kan ske, at det bliver dens egentlige arbejde, for det gør den godt. Maskinen kan desuden bruges som mindre traktor til arbejdskørsel, endvidere er der kraftudtag til forskellige maskiner. Her er maskinens specifikationer:

Transmission: Kileremme og kæde til baghjul forbundet med differentiale, som tillader forskellige hastigheder fra 1,8 til 11,2 km/tm.

Klippebredde: 27 tommer.

Klippekapacitet: op til 0,6 ha/tm.

Anbringelse af græs (løv): 1) i efterløbende trailer - trukket af maskinen. 2) i store samlesække. 3) blæst ud på jorden bag maskinen.

Motor: Briggs & Stratton, 10 HK ved 3600 omdr./min. 392 cm³.

Starter: Startsnor (eller som ekstraudstyr elektrisk).

Gearkasse: Albion: 6 fremad, 2 bak ved høj og lav omstillingskasse.

Højdejustering: Øjeblikkelig variabel selv under arbejdet ved håndindstillingshåndtag.

Hjul: Luftgummi (3.50×5 for) (4.00×8 bag) valgfrit til græs eller trækrug.

Bremser: Fodpedal til forhjul. Håndbremser til baghjul som ekstraudstyr efter ønske.

Vendediameter: 4,07 m venstre eller højre.

Største bredde: 1,03 m.

Største længde: 1,78 m (med sækkeplatform: 2,07).

Største højde: 1,33 m.

Største vægt: ca. 330 kg.

Største hældningsgrad under arbejde under midforhold: 1:4.

Tophastighed: 11,2 km/tm.

Klippeenhed: Roterende plejle monteret i tre grupper på seks.

Rotoromdrejning: Over centrifugalkobling andrager ca. 2.700 omdrejninger pr. minut.

Ved en god tilrettelægning af arbejdet har vi sikkert her en maskine, der vil blive af uvurderlig hjælp, hvor man har store græsarealer at passe. Udstyres maskinen med et vis antal sække, således at den kan arbejde nogle timer i træk, inden de alle er fyldte. En anden vogn kunne så samle sækkene sammen, eller maskinen kan stoppe opsamlingsarbejdet og selv trække en vogn med sækkene til aflæsningspladsen. Da græsset eller løvet er blevet stærkt findelt under opsamlingen, vil det meget hurtigt gå i gæring og derfor være velegnet til kompostering eller til udspreddning som jorddækkemateriale i busketter.

Foreningen for Kirkegårdskultur

Kontor: Silkeborgvej 23, 8700 Horsens. – Postkonto: 11 915.

Formand: Sognepræst Povl Götke-Hansen, 5450 Otterup.

Næstformand: Folketingsm. Ove Hansen, 2750 Ballerup.

Sekretær: Kirkegårdsinspektør M. Falmer-Nielsen, 2820 Gentofte.

Kasserer: Kirkegårdsinspektør V. Rud Nielsen, 8700 Horsens.

Fra ovennævnte kontor forhandles:

Kirkegårdsprotokoller, pr. stk. kr. 150,00.

Samme med legatgravstedsregister kr. 160,00.

Gravstedsbreve, pr. stk. kr. 15,00.

Vedtægt for kirkegårde, pr. stk. kr. 3,00.

Småskrift nr. 10: Den kgl. anordning om kirkegårde, kr. 1,00.

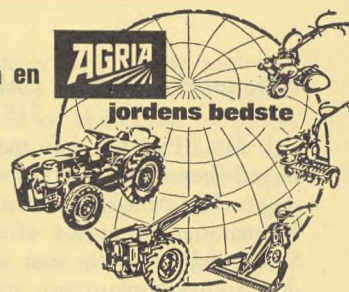
Tidsskriftet *Vore Kirkegårde*: 1928/29 kr. 10,00, 1929/30 kr. 10,00, 1930/31 kr. 10,00, 1931/32 kr. 10,00, 1932/33 kr. 10,00, 1933/34 kr. 10,00, 1936/38 kr. 10,00, 1947/50 kr. 10,00, 1950/53 kr. 10,00, 1953/56 kr. 15,00, 1956/59 kr. 20,00, 1959/62 kr. 20,00, 1962/65 kr. 20,00.

Enkelte hefter af løbende årgang pr. stk. kr. 8,00.

Register til *Vore Kirkegårde* bind I–XVI kr. 2,00.

Ved indmeldelse i Foreningen for Kirkegårdskultur modtager medlemmerne tidsskriftet gratis.

... spørg hellere på en

Maskiner fra 3–14 HK

AGRIA har både maskiner og redskaber til alt. Type 4000/6000 er praktisk og lethåndterlig, men med overlegen motorkraft: 5 eller 7 HK

Type 4000/6000

Landsdækkende servicenet:

Sjælland/Loll.-Falster: (01) *96 66 77 – Fyn: (09) 97 65 11, Højby 88 – Nordjyll./Nord: (089) 1 Hjørring 1234 – Nordjyll./Syd: (08) 12 68 53 – Midtjyll./Nord: (06) *17 65 77 – Midtjyll./Syd: (055) 2 38 00 – Sønderjylland: (046) 2 39 44 – Bornholm: (03-972) Lobbæk 16.

Vore Kirkegårde

Redaktør: Overgartner, hortonom Axel Andersen, Taastrup.

Redaktion: Ørnevej 1, 2630 Taastrup. Tlf. (01) 99 26 19.

Ekspedition: Silkeborgvej 23, 8700 Horsens, giro 11 915.

Abonnement: Medlemmer af Foreningen for Kirkegårdskultur får gratis tidsskriftet, der udkommer med 4 hefter om året. Enkeltheft sælges for kr. 8,00 pr. stk.

Henvendelse: Silkeborgvej 23, 8700 Horsens.

Adresseforandringer bedes altid anmeldt til posthuset. Skulle bladet udeblive, bedes man klage til nærmeste postkontor.

Annoncer tegnes hos redaktøren og i ekspeditionen.

Annoncetakst: $\frac{1}{32}$ side kr. 15,-, $\frac{1}{16}$ kr. 26,-, $\frac{1}{8}$ kr. 40,-, $\frac{1}{4}$ kr. 70,-, $\frac{1}{2}$ kr. 135,- og $\frac{1}{1}$ kr. 250,-; 10 pct. rabat for 4 gange og 25 pct. rabat for 12 gange.

MEDELM AF
FORENINGEN AF DANSKE
UGEBLADE, FAGBLADE OG TIDSSKRIFTER

Vore Kirkegårde leveres iflg. aftale obligatorisk til medlemmer af Foreningen af danske Kirkegårdsledere og medlemmer af Østifternes Sten- og Billedhuggerforening, Stenhuggerlauget i København samt Stenhuggermesterforeningen i Jylland og Stenindustriens Arbejdsgiverforening på Bornholm. Endvidere vederlagsfrit til kirkeministeriet, landets stiftsøvrigheder, de kgl. bygningsinspektører samt provsterne.